Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Tractatvlvs De his qui ad ecclesias co[n]fugiunt. Et de Iudicibus qui in ecclesia: et eius atrio Ciuiles vel criminales causas tracta[n]t: placita tene[n]t: et alia co[n]tra imunitates Ecclesiarum ...

Luther, Martin

Oppenheim$[Köbel], 1520

"Circa triplicis legis de confugientium [...] sanctionem, [...]"

urn:nbn:de:bsz:31-114172

Visual Library

Tractatulus de his qui ad ec-clesias cõfugiunt ⁊c. tã iudicibus ſecularibus q̃ ecclesiæ rectoribus & monaſteriorꝫ p̄latis perutilis.

CIrca triplicis legis de cõfugiẽ-tiũ p̄ſidijs ſanctionẽ, duos ponã arti culos, q̃rum primus erit de legis Mo ſaicę ciuilis & canonicę p̄ceptiua in-tẽtione. Secũdus de dictarũ legũ trãſ-greſſorꝫ exorbitatiõe. Quãtũ igit̃ ad primũ articulũ primo dicam de legis

Articulus prim⁹ lex Moſaica hęc ſtatuit.

Moſaicę p̄ceptiua intentione, q̃ videlicet vrbes diſcernit fugitiuorꝫ qui nolẽtes aut neſciẽtes hoiem occiderũt vel ſanguinẽ fuderũt: ꝗ dũ a ſenioribus hmõi ciuitatis publi cæ dijudicati & inuẽti fuerũt inuolũtarij homicidę. Ibidẽ

Ratio pul chra ad h̃ apd' doct'. ſctm̃. 1. 2. c. 5. arti. 2. ad deci.

vſq; ad mortẽ põtificis ꝑmãſerũt, inde ad ꝓpria redierũt, vt patet Numeri 35. Deut. 19. & Ioſue 20. Si vero homi-cidę volũtarij notorie cõuicti, nõ ſolũ in p̄fatis vrbibus, verũetiã in tẽplo reperti, pœnã talionis receperunt. iuxta illud Exo. 21. Si qs ꝑ induſtriã &c̃. Qd' ſm theologos & canoniſtas ſic intelligi p̄t. Si quis ꝑ induſtriam occiderit, vbi dicit Lyra q; ꝑ hoc excludunt̃ a pœna ſequenti pueri & amẽtes qui nõ hñt induſtriã, ꝓximũ ſuũ, i. Iudæũ qui ẽ de lege ſua. Et ideo de Iudęo occidẽte gentilẽ nõ intelligi tur iſta lex, vt dicit Ra. Sa. Et ꝑ inſidias, ꝑ hoc excludunt̃ illi qui occidũt, licet bonũ intendãt: ſicut magiſter verbe rando diſcipulũ, & pater filiũ, & medicus medicando in firmũ: auellas eũ ab altari meo vt moriat̃, etiam ſi ſit ſacer dos, vt dicit Ra. Sa. & ſic Ioab ibi cõfugiẽs nõ euaſit mor tẽ. 3. Reg. 2. quia ꝑ induſtriã & inſidias interfecit duos iu dęos. ſ. Abner & Amaſan. 2. Re. 3. & 20. ca. Lex autẽ ve-

Præceptio legis Mo-ſaicę hodie nõ ſeruat̃.

tus cũ ſit lex timoris, quia lex ꝑ Moſen data ẽ, gratia aũt & veritas ꝑ Ieſum Chr̃m facta ẽ Ioã. 1. Igitur legis Moſai-cę p̄ceptio q̃ ad vrbes fugitiuorꝫ q̃ modo non extant; ho

die non ſeruatur. & loco tẽpli hodie eccl'ia cõuenientius
accipiat. Quare p̃fatus textus Si quis ꝑ induſtriã &c̃. per
canoniſtas in. c. 1. de homi. aliter intelligit. Nã ſi homici-
da eſt laicus, debet auelli ab altari .i. ab eccl'ia & a cõione
fideliũ ꝑ excõicationẽ, q̃ ẽm canones eſt q̃dã mors ciui-
lis, & vltimũ ſuppliciũ eccleſiæ. vt in. c. ꝑ venerabilẽ. qui
fi. ſint legit. Si vero ẽ clericus, tunc ꝓprie auellit ab altari.
ſcʒ ꝑ depoſitionẽ, q̃ eſt etiã q̃dam mors ciuilis. vel p̃t in-
telligi de morte naturali, vt qñ homicidiũ eſt ita qualifica
tũ vt nõ videat ſufficere ipſa depoſitio. tunc em̃ debet de
poni & tradi curię ſæculari vt moriat. Vel qñ homicidiũ
eſt ꝯmiſſũ ĩ eccl'ia ſub ſpe ĩmunitatis eccl'ię, vt ĩ c. fi. de im.
ec. Hęc Panor. ĩ di. c. 1. de homici. ꝙ ẽm Hoſt. ĩ ſũma ti. de
ĩmu. ec. p̃t ĩtelligi de publico latrone q multis exitia cogi
tat. ſicut & depopulator agroꝝ, q de nocte cõburit ſege
tes vicinoꝝ, qa ex ꝓpoſito prius deliberato & inſidioſe
h̃ fecerũt qđ de alijs nõ p̃ſumit. Igitur dũ itinera frequẽta-
ta vl' publicas ſtratas obſidẽt aggreſſiõis ĩſidijs, ab eccl'ia
extrahi pñt: ĩpunitate nõ p̃ſtita; vt in c. int alia. de imu. ec.
Per h̃ etiã ſoluitur ꝯcordit exceptio legis ciuil': q̃ homici
dę ĩmunitatẽ nõ p̃ſtat. ¶ Scd'o de legis ciuilis p̃ceptiua ĩ-
tẽtione illud ꝯcludit. q cũq; Chr'ianũ liberꝝ ad eccl'iam cõ
fugiẽtẽ (niſi ſit homicida vel adult aut ꝟginũ raptor. vt in
aut. de mã. pri. col. 3 § Nec homicidis) de eccl'ia extraxe-
rit, aut extrahere conat' fuerit, vel eũ ſic detinuerit aut cõ
ſtrixerit vt ei aliqd victualiũ, veſtis, aut reqes denegetur.
Aut ĩ eccl'ia ſeditionẽ vel tumultũ cõmiſerit: tanq̃ crimĩe
leſe maieſtatis ꝯmiſſo tenet, vltimũq; ſuppliciũ patietur.
vt. C. de his q ad eccl'ias ꝯfu. l. fideli. & l. pñti. Illa tñ exce-
ptio de homicidis, adulteris, & ꝟginum raptoribus ẽm
Hoſt. ĩ ſũma ti. de imu. ec. p̃t intelligi qñ p̃dicta maleficia
ſũt ꝯmiſſa ĩtra eccl'iam aut ꝓpe, ita ꝙ ꝯmittẽs intẽdebat ꝑ
eccl'iam liberari: alias nõ cõmiſſur'. & talẽ nõ defendit ec
cleſia. vt in. c. fi. e. ti. Nã q̃uo illis q in eccleſijs ſcel' ſtudue
rũt ꝑpetrare ꝑmittim' aliqđ auxiliũ ex terminis eccl'iaſti-

Laicus homicida. Excõicatio qd ſit. Cleric' homicida.

Public' latro. Depopulator agrorum.

Lex ciuilis iſta p̃cipit.

Maleficia cõmiſſa intra eccl'iaz.

cis inuenire, aut. vt li. ma. & aute. coll. 9 §. qa vero in fi. qa ſm Panor. in d. c. fi. Quicūqꝫ ſub ſpe imunitatis in eccleſijs vel cimiterijs delinquūt, imunitate nō gaudēt. nō em̄ in homicidio & mēbroꝝ trūcatiōe, ſꝫ etiā in oib⁹ delictis grauib⁹ & enormib⁹: ſecus qn̄ longe venit & inſeq̄bat. & ideo ad eccl'iam ꝯfugit. Vel p̄t dici ꝙ iſta lex corrigit̄ p. c. int̄ alia. e. ti. qa ſacrę leges nō dedignātur ſeq̄ ſacros canones. 2. q. 3. c. euphemiū. §. hic colligitur. & de iudi. c. clerici. & in aut. vt cle. apud ꝓprios ep̄os. coll. 6. §. penul. & in aut. de mōachis. coll. 1 §. fi. Sed qa raptorē ꝟginū canon defendit. vt. 36. q. 1. c. de raptoribus, qn̄ vult ꝯhere matrimoniū, ideo nō eſt ꝯ leges q̄ ſacros canones volūt imitari. C. de ſum. tri. & fi. ca. l. cūctos pp'los. in glo. & ſup̄ imediate. ¶ Tertio legis canonicę p̄ceptiua intētio, hac comp̄hēdit̄ ſn̄ia. Quātuſcūqꝫ ſit malefactor, niſi fuerit publicus latro aut agroꝝ nocturn⁹ depopulator, vl' homicidij aut mutilatiōis mēbroꝝ ī eccl'ia ꝑpetrator, nō ē violēt̄ de eccl'ia extrahēd⁹ etiā nō ꝯſecrata. nec morte, nec mēbroꝝ trūcatiōe, ſꝫ alias puniēd⁹ pena legitima, vt pꝫ ī. c. int̄ alia & c. fi. de imu. ec. Et qs dicat̄ public⁹ latro, & qs agrorū depopulator pꝫ s. 1. mēbro ī fi. Sed de homicidio & mēbroꝝ trūcatiōe, aut alio maleficio graui & enormi ī eccl'ia ꝑpetratis. pꝫ s. 2. mēbro. qa eccl'ia hmōi nō defendit. vt ī c. fi. e. ti. Itē eccl'ia nō ꝯſecrata in q̄ diuīa officia celebrātur gaudet imunitate. vt ī. c. eccl'ie. e. ti. Sed ſm Car. ī cle. j. de pe. & re. Eccl'ię rite, de cōſenſu ep̄i vel ſupioris edificatę, quanqꝫ nōdū ꝯſecratę, vl' nō ſint ī eis celebrata diuīa, etiā int̄dictę, etiā cimiteria & portic⁹ eccl'ię adherētes. vt ī. c. ſi qs ꝯtumax. & c. ſicut ātiqt⁹ (vbi etiā extēdunt̄. 30. vel. 40. paſſus) 17. q. 4. ¶ Sil'r dom⁹ ſiue palatiū ep̄i. c. id cōſtituimus. e. q. ¶ Et cōfugiēs ad ſacerdotē portātē in platea corpus chr̄i. ſm Hoſt. ī ſūma. e. ti. & Panor. ī. c. ſane de cele. miſ. latius. ¶ Itē hoſpitale & alia oratoria auctoritate ep̄i fundata hac imunitate oīa p̄dicta gaudēt. Et ſm canones cōtrafaciēs excōicet̄. 17. q. 4. c. miror. c. frat̄. & c. ad ep̄os

Raptor ꝟginum.

Lex canonica hæc p̄cipit.

de homicidio & mēbroꝝ truncatione

Eccl'ia nō cōſecrata

Dom⁹ ep̄i.

Sacerdos portās corpus chr̄i.

Hoſpitale

a ij

De iudicibus

&.c.ſicut antiqtus.& ꝯtra eū agit eccl'ia,vt in d.c. miror.
☞ Itē cauſæ ſanguis in eccl'ia vel in cimiterijs agitari non
debēt ſub pœna excōicatiōis,c.cū eccl'ia.e.ti.¶ Itē nec ſe

Cauſæ ſanguis rem in eccleſia tractantes ꝛc.

ditio aut īpetus vel ꝯſilia cōciones,ſtrepit⁹, & oēs ſecula
riū iudicioꝝ cognitiōes.c.decet.e.ti.l.6.& ſ.2.mēbro in
pricipio.¶ Neq; eccl'ia ē incaſtellāda.c.reling,de cuſto.
eucha.& p Panor.ibidē.& in.c.cū eccl'ia.de imu.ec.& p
Hoſt.in ſūma.e.ti.§.inquantū & ad q̄s &c.¶ Scd's articu

Articul' ſecundus de trāſgreſſorū exorbitatione.

lus q ē de dictaꝝ legū trāſgreſſoꝝ exorbitatiōe.In q̄ oſtē
ditur primo pricipū,iudicū,& officialiū ſecularīū deuia
tio & trāſgreſſio.Scd'o defēſoꝝ,iconomicoꝝ,rectoꝝ,
& eccl'iaꝝ p̄latoꝝ nō ęqua,nō iuſta, non legitima defen
ſio.¶ Primo ſiqdē ſecularis poteſtas excedit in h qd' ſi fu

Prio ſecularīū officialiū exceſſus.

giēs ad eccl'iam ponit pedē extra eccl'iam ſtatim eum capi
faciūt,& ſi nō exit,tenēt eū obſeſſum & denegāt victua-
lia,q̄d nō ſolū eſt ꝯtra ſacros canones (vt patet.17.q.4.c.
ſicut ātiqtus.&.c.reū.&.c.id cōſtituimus.&extra.e.ti.c.
int' alia)verūetiā cōtra ſacras leges iperiales,Nā vt dicit' in
l.fideli.C.de his q ad ecc.ꝯfu.Q; nemini liceat abducere
cōfugiētes ad eccl'ias q; ſi quiſq; ꝯ hāc legē venire tētaue-
rit,ſciat ſe maieſtatis crimie eſſe retinēdū.Cōcor.lex p̄ñti
C.e.ti.In q̄ p̄cipitur ne aliqs cōfuga de eccleſijs expellat',
aut trahatur,vel ꝓtrahat'.& q h moliri aut facere,aut nu-
da faltē cogitatiōe atq; tractatu auſi fuerint tētare,capitali
& vltimi ſupplitij aīaduerſione plecti debēt.Ex his g̃ lo-
cis(de h.17.q.4.c.ſicut antiqt⁹)eorūq; finibus nullos ex-
pelli,aut eijci aliqn̄ patimur.nec in ipſis eccleſijs reuerē-
dis itaq; quenq; detineri,aut cōſtringi,vt ei aliqd victua
liū rerū,aut veſtis negetur,aut requies.Sed ipſi refuge ap
pareāt publicę,& in ſacris locis ſe offerēt ipſis q̄rētib⁹ cō
ueniēdos,ſeruata loci reuerētia,&ibi iudicib⁹ dent reſpō
ſum,q̄le ſibi quiſq; ꝓſpexerit cōuenire.Q; ſi in finib⁹ ec
cleſiaſticis latitāt,debēt a p̄latis decēter ſine vllo incōmo
do admoneri,vt int' fines eccleſiæ ſi īueniūtur ſe p̄ſentēt,
&ſic p ſe vel p ꝓcuratorē iudici reſpōdeāt.Q; ſi h diffe-

rant, ſeruabit ordo iuris. ſ. pcedendo ad res ſuas mobiles & imobiles. Et ſi eccl'ia habet tenet reddere & iſra. Debet etiā ꝑlati & defenſores eccl'ię illud obſeruare, vt ſinglorꝫ intra eccl'ias ꝯfugiētiū ꝑſonas cauſaſꝗ īceſſant congrāt, deinde iudices vel eos ad q̄s cauſę & ꝑſonę ꝑtinēt inſtāti us inſtruāt: vt ęquitatis cōueniētiā diligētius exequant. Hæc in. d. l. p̄nti. C. e. ti. ¶ Secundo rectorꝫ eccl'iarꝫ non equa, nō iuſta, nō legitima reorꝫ ad eccl'ias ꝯfugientiū defenſio. Quæ ideo primo nō ē equa, qa quātacūꝗ ꝯfugiētes cōmiſerint, ipſos tn̄ in totū ſeruare nitunt, ita ꝙ num pœnā pecuniariā patiant, & ſic dedec⁹ culpæ manet ſine decore iuſticię. ¶ Scd'o nō eſt iuſta, qa ē cōtra iuſticiā q̄ ē cōſtās & ꝑpetua volūtas ius ſuū vnicuiꝗ tribuēs, & iuris p̄ceptū ē alterū non ledere. vt. ff. de iuſ. & iu. l. iuſticia. Colere v̄o iuſticiā ſūmū in reb⁹ bonū ē, ac ſua cuiꝗ iura ſeruare. 12. q. 2. c. ſi ſęculi leges. ¶ Pœna aūt malorꝫ bona eſt rōne iuſticię, qa punire malos iuſtū ē, ſed ipſos euadere īpunitos iniuſtū ē ſm Boe. li. 4. de ꝯſo. phi. Et ſm patrē nr̄m. ſ. Aug. Regia poteſtas & pœnę ſunt inſtitutę, vt boni quiete inter malos viuāt. 23. q. 5. c. nō fruſtra. ¶ Tertio hm̄oi exorbitatiua defenſio nō ē legitima Primo ideo, qa eſt cōtra leges (vt s̄. e. arti.) & ſacros canones, qui volunt ꝙ tales ſatiſfaciūt leſis. Quis em̄ nō debeāt dānari ad mortē, nec ad pœnā. ſ. corpalē vt honor eccl'ię cōſeruet, & rectores eccl'ię pacē eorꝫ, & vitā & mēbra obtinere ſtudeant. tn̄ legitime cōponāt q̄d iniq̄ fecerūt. 17. q. 7. c. reum. Nec etiā ab eccl'ia extrahi debeāt nō dato iuramēto q̄d de morte & debilitate, & oīm pœnarū (. ſ. corpalium) genere ſint ſecuri. tn̄ leſo debēt ſatiſfacere. vt in. c. id cōſtituim⁹. e. q. Sic etiā dicit in. c. inf alia. e. ti. ꝙ rectores debeant eis obtinere mēbra & vitā. Sup hoc tn̄ q̄d inique fecerūt ſūt alias legitime puniēdi. vbi glo. & Panor. volūt ꝙ debeāt puniri pecunialiter, aut alia ſatiſfactiōe p̄ter pœnā corpalē. Nā ſi nemo reꝑhendēdus eēt aut a malo ad bonū cogēdus, humanas & diuinas leges neceſſe ē euacuari: q̄ & ma

Prelati ad q̄d tenent

Secūdo rectorꝫ eccleſiaſticorū non eq̄ defenſio.

Non iuſta defenſio.

Iuſticia ē.

Iuris p̄ceptum.

Pœna malorum

Et de h̄ doc̄to. ſ. j. ꝑte q. 21. ar. 1. ad t'ti. poſt anſhel.

Nō ē legitima defēſio prio qa eſt ꝯtra leges.

lis poenā, & bonis p̄mia iuſticia ſuadēte cōſtituūt. 23. q.
5. c. nō vos. ¶ Secūdo hmōi non legitima defenſio p̄bet
cæteris lędendi occaſionē, quia cū vni indulgetᷣ indigno
ad ꝓlabationis contagiū ꝓuocantᷣ vniuerſi. Facilitas em̄
veniæ incētiuū tribuit delinquēdi. vt in. ca. ē iniuſta in fi.
23. q. 4. & de vi. & ho. cle. c. vt clericoꝵ. Ideo poena vnius
debet eſſe metus alterius. ff. de poenis. l. aut facta § fi. Et
vt metu poenæ a ſuis arceantᷣ inſolētijs & alij eoꝵ exem-
plo ꝑterriti, ꝓſilire ad ſimilia merito ꝑtimeſcāt. cle. 1. de
offi. ordi. Et q̄ frequēti p̄uaricatiōe iterantᷣ, debent etiā fre-
quēti ſentētia condēnari. c. 1. de poenis. ¶ Debet etiā con-
fugiens ad eccleſiā ſibiipſi facere expēſas de ſuo ſi habet,
vel laboret ſi nō habet vt inde viuat. Quod ſi non p̄t vel
nō habet, tūc ab eccl̄ia ſibi tanq̄ paupi ꝓuideatᷣ. ¶ Duo
ſiquidē principaliter cōſequitᷣ cōfugiens ad eccleſiā. Pri-
mo qđ violēter nō debet extrahi. Secūdo qđ nō debet am-
plius de illo delicto ad mortē vel ad aliam poenā corꝑalē
ſeu corꝑis afflictiuā condēnari. Immunitas aūt eccleſiaꝵ
locū non habet in clericis & religioſis ſi iudex eccleſiaſti-
cus cauſa diſciplinæ & nō odij vult eos arcere in eccleſia
& punire & extrahere, vt duci faciat ad carcerem ſm Pa-
nor. in. c. inter alia. e. ti. Debet tn̄ talis carcer non eſſe per-
petuus, nec nimis acer vt intra. 6. vel. 8. dies moriātᷣ. quia
talis p̄latus eſſet homicida & irregularis ſm Car. in cle. 1.
de poe. & re. Refugiāt igitᷣ ipſi clerici & religioſi ad dn̄m
in cuius ſortē aſſumpti ſunt acclamādo dicētes. Deꝰ no-
ſter refugiū & virtꝰ qui ē iugiter bn̄dictus in ſecula Amē.

Scd'o non legitīa defē ſio p̄bet oc caſionē læ dendi cæte ris

De expen ſis fugiētis ad eccl̄iam

Nota de clericis & religioſis

Carcer.

Impreſſum in Oppenheim.